

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Duæ Theologorum opiniones. cap. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

ipsa cognitione, quatenus est circa Spiritum sanctum, sed materialiter, hoc est, illa cognitione, quæ postea intelligitur esse circa Spiritum sanctum. Nā asserere, tunc Spiritum sanctum intelligi sub esse futuro, aut possibili, præterquam quod falsum esse, iam ostendimus, cum nulla huiusmodi cognitio futura personæ, aut possibilis in Deo à nobis debeat excogitari; esset etiam manifesta contradictio. Sic enim Spiritus sanctus sub esse possibile esset per se obiectum, aut principium secundum esse intelligibile mouens ad producendum verbum: namque Spiritus sanctus representaretur in actu primo in eis etia divina, ut in specie ad productionem verbi requisita: nihil autem aliud dicitur obiectum motuum, quam illud, quod in specie intelligibili, tanquam in actu primo existit, ut per eam producat intellectus cognitionē & verbum.

89.

Ex quorum amore procedat per se Spiritus sanctus.

De creaturis autem (quæ videntur essentiam diuinam comitari) peculiaris est difficultas, quam disputatione sequenti tractabimus. Id quod diximus de processione verbi, proportionem quadam dicendum est de processione Spiritus sancti; hoc est, Spiritum sanctum formaliter procedere amore essentia, & personarum, ut obiecti per se: nisi quod verbum non procedit cognitione Spiritus sancti per se, sed cognitione aliarum personarum: at Spiritus sanctus procedit etiam amore sui, sicut verbum sui cognitione: idque eodem modo, confirmandum est: & in hoc sententia Scoti nobis non probatur.

DISPUTATIO CXLIII.

An cognitione creaturarum verbum procedat.

Due Theologorum opiniones, cap. 1.

Sententia Scoti exponitur, cap. 2.

Sententia Scoti, ut verior autoritate probatur, cap. 3.

Ratione à priori confirmatur prædicta sententia, cap. 4.

Idem ostenditur ratione à posteriori, cap. 5.

Respondetur argumentis prioris sententia, cap. 6.

CAPUT I.

Due Theologorum opiniones.

1. Cognitio creaturarum est in se existens, verbum procedit quidam putant.

Creaturas existentes per se non spectare ad cognitionem productionis verbi certissimū est.

Sunt aliqui Theologi nostri temporis, qui non satis intelligentes controuersiam inter Scholasticos de processione verbi ex creaturis cognitio cognitione notionali Patris affinant, non solum procedere verbum cognitione creaturarum possibilem, sed etiam existentium: id quod citra controuersiam esse putant. Et sanè intelligant, eadem cognitione simul Patrem in verbo suo intelligere se, & alias personas, atque creaturas, etiam futuras, non est dubium, hæc omnia cognitione notionali Patris comprehendiat controuersia inter Scotum, aliosque Theologos in eo certè sita non est, an omnia illa cognitio Patris notionalis cōplectatur: sed, an creaturæ pertineat in quarto modo per se, ut principium, secundum esse intelligibile, ad productionem verbi. Aliqua enim, ut infra videbimus, sunt in eadem cognitione notionali, quæ sunt comitanter, aut consequenter in illa, nec per se comparantur cum productione personæ: in quo sensu nullus erit tam habes ingenio, qui non videat, creaturas fu-

turas hoc modo ad generationem Filij spectare non posse. Nam cum sint cōiungenter futuræ, ut possint non esse possibilem ex parte cause, & ita ab aeterno futuræ cognoscantur, ut potuerint non cognosci; verbum autem ita necessitate procedat, ut nullo modo possibile fuerit, non procedere; nequeunt ad illius productionem per se pertinere. Tum, quia principium intelligibile æquali necessitate debet esse, cum eo, quod ab eo procedit: tum etiam, quia, cum possibile fuerit, non cognosci à Deo illam futuram creaturam, si nulla esset: Deo est omnino accidens, creaturæ futuræ cognoscere: non quia illud addat aliquid intrinsecum Deo, sed quia est ordo quidam rationalis, qui ei omnino accidit. Nec solum verum est, verbum non procedere per se cognitione rerum futurarum absolute: sed neque cognitione veritarum contingentium sub conditione, quas Deus semper cognouit: id quod eadem quoque ratione probatur. Nam hæc obiecta, & veritates ita sunt æternæ, ut ex se non implicet contradictionem, oppositam partem esse veram: atqui, ut diximus, principium secundum esse intelligibile alicuius personæ non minus debet esse necessarium, quam ipsa persona: quæ procedit, alias posset intelligi persona procedens in eadem natura, & proprietate sine tali principio: unde fieret, ut illud non esset principium per se, ablato enim principio per se, aufertur etiā id, quod est à principio. Patet nullus igitur creaturis futuris absolute, vel sub conditione, de possibili maior est controuersia.

Est autem opinio quorundam, non minus per se pertinere ad productionem verbi creaturas cognitæ ut possibilem, quam essentiam Dei, & quæ in ipso sunt. Hanc docuerunt Gabr. in 1. diff. 7. q. 3. artic. 2. dub. 1. conclusio 2. Caietanus in hunc artic. & Canariensis in artic. 5. q. 27. disput. unica. 2. par. & non pauci ex recentioribus: nec enim inter antiquos Scholasticos res hæc disputata fuit. Citari solet Ferraricus, 4. contra gent. cap. 1. sed in alia prioris ipse fuit sententia, nam placet sentis productionem verbi non esse cognitionem creaturarum, adducas ea ratione, quia putat, priorem esse productionem verbi secundum rationem productionis, & dictio- nis, quam secundum rationem cognitionis, in eo ad hoc produci verbum, ut in eo Patet omnia intelligat notionali cognitione, quæ in seipso essentiali intellectu cognitione, de qua laus à nobis dictum est præcedenti disput. cap. 2.

Probatur vero hæc opinio in primis autoritate sancti Thomæ in hoc art. 2. cum ait, verbum esse expressum creaturarum, quia est respectu creaturæ eius, quod mente intelligitur, Deus autem non solum se, sed etiam omnes creaturas intelligit. Deinde ex articulo 1. huius questionis ad tertium, ubi sic loquitur, Pater enim intelligendo se, & Filium, & Spiritum sanctum, & omnia alia quæ sunt scientia continentur, concipit verbum: ut sic nota Trinitas verbo dicatur, & etiam omnis creatura. Quibus verbis plane indicat, non solum comitanter creaturas in verbo diuino à Patre dici, & intelligi: verum etiam ipsas per se ad illius cognitionem concurrere, siquidem Pater eas intelligendo, verbum suum loquitur, & profert. Accedit Augustinus, qui 15. de Trinitate, cap. 14. multo clarius id videtur tradidisse. Nouit (inquirit) itaque omnia Deus Pater in seipso, nouit in Filio, sed in seipso, tanquam seipsum: in Filio tanquam verbum suum, quod est de his omnibus, quæ sunt in seipso.

Cam ait verbum esse de ijs omnibus, quæ sunt in Patre intelligit in scientia Patris, de qua antea loquutus fuerat: illa vero particula de, significat processionem, nam toto illo capite sapius ea virtutis ea significatione.

Sed ratione quoque confirmatur primo, quia verbum diuinum procedit ex perfecta, & comprehensiva cognitione essentia, at essentia nequit comprehendi nisi perfecte intellecta omnipotentia, hæc autem non potest sine creaturis possibilibus, ad quas refertur cognosci, ergo verbum formaliter, & per se procedit per cognitionem Patris quatenus ad creaturas posibles terminatur. Secundo creaturas posibles nihil aliud esse videtur ab æterno, quam ipsa essentia Dei, verbum autem procedit per cognitionem essentia formaliter, & illa per se comparatur vt obiecti cum verbi productione, ergo & creaturas posibles. Tertio essentia diuinam cognoscere, aut representare creaturas in seipsa, est aliqua eius perfectio, omnis autem perfectio essentia diuinæ per se pertinet vt obiectum ad productionem verbi, ergo & representatio creaturarum, atqui hæc non potest cognosci nisi simul cognoscantur creaturæ, ergo ita procedit verbum cognitione essentia formaliter, sicut etiam cognitione creaturarum.

CAPVT II.

Sententia Scoti exponitur.

Scotus vero in secundum distinct. 1. quæst. 1. §. Quantum ad primum, & §. Quantum ad hoc igitur, & quodlib. 1. §. Sic intelligendum est, affirmat, verbum non procedere per cognitionem creaturarum formaliter, nec ad illius productionem illo modo creaturas se habere vt principium intelligibile, sed ex sola cognitione essentia produci. Mitto, quid sentiat de personis, an pertineant ad cognitionem, ex qua procedit verbum, id enim reulimus disputatione precedenti, cap. 1. ergo cum ille dicat in primum distinct. 2. quæst. 7. §. Obicitur contra, circa finem verbum non procedere, per actum intelligendi, sed per actum dicendi, quem putat esse diuersum ab actu intelligendi; & dicat actum dicendi oriri ex actu intelligendi, asserit, ad dicendum, & profertendum, solum per se requiri actum intelligendi, qui circa ciuam essentiam, nullo vero modo circa creaturas, versatur: quod vt explicet, notat quedam.

Primum est, in diuinis actibus posse considerari duplicem ordinem, alterum natura: alterum originis: sicut est ordo tēpore, & ratione: & quemadmodum in eodem instanti temporis, assignari possunt plura secundum rationem, sic etiam in vno instanti ordinis secundum naturam, assignari possunt plura instantia secundum originem: ordinem vero secundum naturam considerat Scotus in intellectu, & voluntate Dei respectu obiecti primarij, & secundarij: primarium appellat essentiam diuinam: secundarium autem creaturas. Dicit itaq; intelligi à Deo essentiam diuinam prius natura, quam Deus intelligat creaturas: quia eas ratione essentia cognoscit. In priori ergo instanti secundum naturam, inquit ille posse considerari totum ordinem originis inter personas: hoc est, considerando intellectum, & voluntatem Dei circa suam essentiam, potest intelligi verbi, & Spiritus

Itaque in 1. partem Tom. II.

tus sancti processio ordine debito originis, sic autem in vno instanti naturæ considerat Scotus ordinem totum originis, quia intelligit Deum intra se operantem, eo ipso, quod cōcipit esse beatum, cumque Deus beatus sit operatione sua circa suam solam essentiam consideratam, merito in eo totum ordinem originis nostro modo intelligendi constituit.

Secundo notat, alium ordinem integrum originis considerari posse in secundo instanti secundum naturam, hoc est, circa secundarium obiectum, nempe circa creaturas, nam in cognitione earum personæ diuinæ sese habent, vt Pater eas intelligat à seipso Filius à Patre earum cognitionem accipiat, Spiritus sanctus ab vtroque, & ita alia tria originis instantia assignantur. Sed hic ordo originis (inquit Scotus) non est simpliciter, secundum quem vna persona ab alia procedit, sed secundum quid, & quasi consequens primum, prius enim dicitur vna persona ab alia procedere, & accipere operationem circa primarium obiectum, quam circa secundarium.

Tertio notat, creaturas non esse in memoria Patris veluti in actu primo, nec ab ipsa, essentia, tanquam ab specie, effici intelligibiles, sed actu intellectiois, quo secundarie intelliguntur, reddi intelligibiles, non quod credat, esse creaturarum in intellectu diuino, tantum esse fictum, quale est esse entis rationis: sed quia memoria Patris non est in actu primo per essentiam suam tanquam per speciem creaturarum; sed illa solum est species eorum, quæ sunt in Deo formaliter, & intrinsicè.

CAPVT III.

Sententia Scoti, vt verior, autoritate probatur.

Sententiam Scoti ego multo veriores existimo, quam in hoc capite autoritate, & in sequentibus ratione confirmare contendam. Est in primis pro ea Anselmus in Monologio, nam cum cap. 29. dixisset verbum diuinum non esse similitudinem creaturarum, cap. deinde 30. sic incipit. Sed cum ita sit quomodo illud, quod simpliciter est veritas, potest esse verbum eorum, quorum non est similitudo: cum omne verbum, quo aliqua res sic mente dicitur similitudo sit rei eiusdem? Et si non est verbum eorum quæ facta sunt, quomodo constabit, quia sit verbum? nempe omne verbum alienius rei verbum est. Denique. Si nunquam creatura esset, nullum eius esset verbum, quid igitur? an concludendum est, quia si nullo modo esset creatura, nequaquam esset verbum illud quod est summa, & nullius indigens essentia? aut fortasse illa summa essentia, quæ verbum est, essentia quidem esset æterna, sed verbum non esset, si nihil vnquam per illam fieret? Quibus verbis proponit rationem dubitandi; quomodo videlicet, si verbum non est similitudo creaturarum verbum illarum esse possit: quod si illarum non est verbum, non videtur, quomodo verbum esse possit. Respondens autem, paucis interiectis hoc modo. Sed nunquid seipsam non intelligeret (scilicet summa illa sapientia) aut quomodo vel cogitari potest, quod summa sapientia se aliquando non intelligat, cum aliquando mens rationalis possit non solum suimet, sed illius summa sapientia reminisci. Et paulo post. Ergo summus ille Spiritus, sicut & æternus, ita æternæ sui memor est, & intelligit se ad similitudinem mentis rationalis; imo non ad illius similitudinem, sed